ఆదిత్యహృదయం

పదచ్ఛేదం, ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం, వివరణ

RAJEEV KURAPATI

ఆదిత్యహృదయం

పదచ్ఛేదం, ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం, వివరణ

Copyright © 2025 Rajeev Kurapati

All rights reserved.

This translation of Āditya Hṛdayam may be shared for personal or educational purposes. If you do choose to share it, acknowledging the translator is sincerely appreciated.

Published by Babhuva

First Edition, 2025

Contents

ఆదిత్యహృదయం పరిచయం 5

ఆదిత్యహృదయం 7

ఆదిత్యహృదయం పదచ్ఛేదం, ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం, వివరణ 11

అనువాదకుడు & వ్యాఖ్యాత 57

ఆదిత్యహృదయం

పరిచయం

ఆదిత్యహృదయం వాల్మీకి మహర్షి రచించిన రామాయణంలోని యుద్ధకాండలో అగస్త్య మహర్షి రాముడికి ఉపదేశించిన ఒక పవిత్రమైన స్తోత్రం. ఇది రామ-రావణ యుద్ధ సమయంలో, రాముడు యుద్ధం చేయడానికి ముందుగా తీవ్ర ఆలోచనలో మునిగిపోయిన సమయంలో అగస్త్య మహర్షి ఆయనకు ఉపదేశించిన స్తోత్రం. సూర్య భగవానుని మహిమను చాటిచెప్పే ఈ శ్లోకముల సమాహారం శత్రునిపై విజయాన్ని సాధించేందుకు అత్యంత శక్తివంతమైన ఉపదేశంగా చెప్పబడింది.

రావణాసురుని హింసాత్మకమైన యుద్ధశక్తిని, అతని మహాబలాన్ని చూసిన రాముడు కాస్త ఆలోచనలో పడ్డాడు. అదే సమయంలో అగస్త్య మహర్షి ప్రత్యక్షమై, రాముడికి ఆదిత్యహృదయం స్తోత్రాన్ని ఉపదేశించాడు. ఈ స్తోత్రం ద్వారా సూర్య భగవానుని ప్రార్థించడం వల్ల, ధైర్యం, ఆత్మవిశ్వాసం, మరియు శక్తి పెరిగి, శత్రువును జయించగల శక్తి లభిస్తుందని ఆయన చెప్పాడు.

ఈ స్తోత్రంలో సూర్యుడు కేవలం ఒక దేవతగా కాకుండా పరబ్రహ్మ స్వరూపంగా కొలువై ఉన్నాడు. ఆయన జగత్తుకు ప్రాణశక్తి, శాశ్వతమైన వెలుగు, మరియు జ్ఞానానికి ప్రతీకంగా నిలుస్తాడు. సూర్యుడు ఆధ్యాత్మిక దృష్టిలో పరబ్రహ్మాన్ని, సాక్షాత్ ఇశ్వరాన్ని సూచిస్తాడు. ఆయన వేదాలలో విశ్వవ్యాప్తి, కర్మశక్తి, మరియు జీవరాశుల అందరికీ ఆధారం అనే భావనతో స్థాపించబడ్డాడు.

ఆయనను ధ్యానం చేయడం ద్వారా భౌతికమైన మరియు ఆధ్యాత్మికమైన శక్తిని పొందగలమనే విశ్వాసం ఉంది.

ఈ గ్రంథంలో ప్రతి శ్లోకాన్ని పదచ్ఛేదం, పదార్థం, అర్థం, మరియు వ్యాఖ్యానంతో వివరించటం ద్వారా, దీని లోతైన తత్త్వాలను సులభంగా గ్రహించగలుగుతారు. భక్తులకు, విద్యార్థులకు, మరియు సాధకులకు ఈ గ్రంథం ఎంతో ఉపయుక్తంగా ఉంటుంది. రాముడు ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించిన వెంటనే, శక్తిని సంపాదించి, రావణునిపై విజయం సాధించాడు. కాబట్టి, ఇది ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంచే మరియు విజయం సాధించేందుకు ప్రేరణనిచ్చే ఒక శక్తివంతమైన మంత్రంగా భావించబడుతుంది.

***

ఆదిత్యహృదయం

తతో యుద్ధపరిశ్రాంతం సమరే చింతయా స్థితం|
రావణం చాగ్రతో దృష్ట్వా యుద్ధాయ సముపస్థితం||

దైవతైశ్చ సమాగమ్య ద్రష్టుమభ్యాగతో రణమ్|
ఉపాగమ్యాబ్రవీద్రామమగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః||

రామ రామ మహాబాహో శృణు గుహ్యం సనాతనం|
యేన సర్వానరీన్ వత్స సమరే విజయిష్యసి||

ఆదిత్యహృదయం పుణ్యం సర్వశత్రువినాశనం|
జయావహం జపేన్నిత్యం అక్షయ్యం పరమం శివం||

సర్వమంగళమాంగల్యం సర్వపాపప్రణాశనం|
చింతాశోకప్రశమనమ్ ఆయుర్వర్ధనముత్తమమ్||

రశ్మిమంతం సముద్యంతం దేవాసురనమస్కృతమ్|
పూజయస్వ వివస్వంతం భాస్కరం భువనేశ్వరమ్||

సర్వదేవాత్మకో హ్యేష తెజస్వీ రశ్మిభావనః|
ఏష దేవాసురగణాంల్లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః||

ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ శివః స్కందః ప్రజాపతిః|
మహేంద్రో ధనదః కాలో యమః సోమో హ్యపాం పతిః||

పితరో వసవః సాధ్యా హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః|
వాయుర్వహ్నిః ప్రజాప్రాణ ఋతుకర్తా ప్రభాకరః||

ఆదిత్యః సవితా సూర్యః ఖగః పూషా గభస్తిమాన్|
సువర్ణసదృశో భానుర్హిరణ్యరేతా దివాకరః||

హరిదశ్వః సహస్రార్చిః సప్తసప్తిర్మరీచిమాన్|
తిమిరోన్మథనః శంభుస్త్వష్టా మార్తాండ అంశుమాన్||

హిరణ్యగర్భః శిశిరస్తపనో భాస్కరో రవిః|
అగ్నిగర్భోఽదితేః పుత్రః శంఖః శిశిరనాశనః||

వ్యోమనాథస్తమోభేది ఋగ్యజుఃసామపారగః|
ఘనవృష్టిరపాం మిత్రో వింధ్యవీథీప్లవంగమః||

ఆతపీ మండలీ మృత్యుః పింగలః సర్వతాపనః|
కవిర్విశ్వో మహాతేజాః రక్తః సర్వభవోద్భవః||

నక్షత్రగ్రహతారాణామధిపో విశ్వభావనః|
తేజసామపి తేజస్వీ ద్వాదశాత్మన్ నమోఽస్తు తే||

నమః పూర్వాయ గిరయే పశ్చిమాయాద్రయే నమః|
జ్యోతిర్గణానాం పతయే దినాధిపతయే నమః||

జయాయ జయభద్రాయ హర్యశ్వాయ నమో నమః|
నమో నమః సహస్రాంశో ఆదిత్యాయ నమో నమః||

నమ ఉగ్రాయ వీరాయ సారంగాయ నమో నమః|
నమః పద్మప్రబోధాయ మార్తాండాయ నమో నమః||

బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ సూర్యాయాదిత్యవర్చసే|
భాస్వతే సర్వభక్షాయ రౌద్రాయ వపుషే నమః||

తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ శత్రుఘ్నాయామితాత్మనే|
కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాం పతయే నమః||

తప్తచామీకరాభాయ వహ్నయే విశ్వకర్మణే|
నమస్తమోఽభినిఘ్నాయ రుచయే లోకసాక్షిణే||

నాశయత్యేష వై భూతం తదేవ సృజతి ప్రభుః|
పాయత్యేష తపత్యేష వర్షత్యేష గభస్తిభిః||

ఏష సుప్తేషు జాగర్తి భూతేషు పరినిష్ఠితః|
ఏష ఏవాగ్నిహోత్రం చ ఫలం చైవాగ్నిహోత్రిణామ్||

వేదాశ్చ క్రతవశ్చైవ క్రతూనాం ఫలమేవ చ|
యాని కృత్యాని లోకేషు సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః||

***

(ఫలశ్రుతిః)

ఏనం ఆపత్సు కృచ్ఛ్రేషు కాంతారేషు భయేషు చ|
కీర్తయన్ పురుషః కశ్చిన్నావసీదతి రాఘవ||

పూజయస్వైనమేకాగ్రో దేవదేవం జగత్పతిం|
ఏతత్ త్రిగుణితం జప్త్వా యుద్ధేషు విజయిష్యసి||

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో రావణం త్వం వధిష్యసి|
ఏవముక్త్వా తదాగస్త్యో జగామ చ యథాగతమ్||

ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహాతేజా నష్టశోకోఽభవత్తదా|
ధారయామాస సుప్రీతో రాఘవః ప్రయతాత్మవాన్||

ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వా తు పరం హర్షమవాప్తవాన్|
త్రిరాచమ్య శుచిః భూత్వా ధనురాదాయ వీర్యవాన్||

రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాత్మా యుద్ధాయ సముపాగమత్|
సర్వయత్నేన మహతా వధే తస్య ధృతోఽభవత్||

అథ రవిరవదన్నిరీక్ష్య రామం
ముదితమనాః పరమం ప్రహృష్యమాణః|
నిశిచరపతిసంక్షయం విదిత్వా
సురగణమధ్యగతో వచస్త్వరేతి||

***

ఆదిత్యహృదయం

పదచ్ఛేదం, ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం, వివరణ

తతో యుద్ధపరిశ్రాంతం సమరే చింతయా స్థితం|
రావణం చాగ్రతో దృష్ట్వా యుద్ధాయ సముపస్థితం|

పదచ్ఛేదం

తతః – యుద్ధపరిశ్రాంతం – సమరే – చింతయా – స్థితం|
రావణం – చ – ఆగ్రతః – దృష్ట్వా – యుద్ధాయ – సముపస్థితం||

ప్రతిపదార్థం

తతః – అప్పుడు, తరువాత; **యుద్ధపరిశ్రాంతం** – యుద్ధం చేయడం వల్ల అలసిపోయిన; **సమరే** – యుద్ధభూమిలో; **చింతయా**– ఆలోచనలో, చింతతో; **స్థితం** – నిలిచి ఉన్న; **రావణం** – రావణుడు; **చ** – మరియు; **అగ్రతః** – ఎదుట; **దృష్ట్వా** – చూసి; **యుద్ధాయ** – యుద్ధానికి; **సముపస్థితం** – సిద్ధంగా, సమక్షంగా.

తాత్పర్యం

ఆ సమయంలో, యుద్ధంతో అలసిపోయిన రాముడు యుద్ధభూమిలో ఆలోచనతో నిలిచి ఉన్నాడు. అతను రావణుడిని ఎదుట చూస్తూ, అతను యుద్ధానికి పూర్తిగా సిద్ధంగా ఉన్నాడని గ్రహించాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం రాముడి మరియు రావణుడి మధ్య చివరి పోరాటానికి వేదికను సిద్ధం చేస్తుంది. రాముడు, భగవంతుని అవతారం అయినప్పటికీ, ఇక్కడ తన మానవ స్వభావంతో

చిత్రీకరించబడ్డాడు, భౌతికంగా అలసిపోయి, లోపల ఆలోచనలో మునిగిపోయాడు. రావణుడు, అతని ఎదుట నిలిచి ఉన్నాడు, అతను కేవలం బాహ్య శత్రువు మాత్రమే కాదు, కానీ అహంకారం మరియు మోసపోవడం వంటి అంతర్గత ప్రతిబంధకాలను కూడా సూచిస్తుంది. పోరాటం ముగింపు దశకు చేరుకునే కొద్దీ, ఆదిత్య హృదయం రూపంలో దివ్య జ్ఞానం వెల్లడించబోతోంది, ఇది విజయం మరియు ఆత్మ శక్తిని సాధించడానికి అవసరమైన ఆధ్యాత్మిక స్థైర్యాన్ని అందిస్తుంది.

***

దైవతైశ్చ సమాగమ్య ద్రష్టుమభ్యాగతో రణమ్।
ఉపాగమ్యాబ్రవీద్రామమగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః॥

పదచ్ఛేదం

దైవతైః – చ – సమాగమ్య – ద్రష్టుం – అభ్యాగతః – రణమ్।
ఉపాగమ్య – ఆబ్రవీత్ –రామం – అగస్త్యః –భగవాన్ – ఋషిః॥

ప్రతిపదార్థం

దైవతైః – దేవతలు; **చ** – మరియు; **సమాగమ్య** – సమకూర్చుకుని, చేరుకొని; **ద్రష్టుం** – చూడటానికి; **అభ్యాగతః**– వచ్చిన; **రణమ్** – యుద్ధభూమిని; **ఉపాగమ్య** – సమీపించి; **ఆబ్రవీత్** – చెప్పాడు; **రామమ్** – రామునికి; **అగస్త్యః** – అగస్త్య మహర్షి; **భగవాన్** – భగవంతుడైన; **ఋషిః** – ఋషి

తాత్పర్యం

ఆ సమయంలో, దేవతలు యుద్ధభూమిని చూడటానికి చేరుకొని వచ్చారు. అప్పుడు భగవంతుడైన అగస్త్య మహర్షి రాముని సమీపించి ఇలా చెప్పాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో యుద్ధాన్ని గమనించేందుకు దేవతలు యుద్ధభూమికి చేరుకోవడం గురించి చెప్పబడింది. ఇది ఈ యుద్ధం కేవలం భౌతిక పోరాటం మాత్రమే కాకుండా, ఒక దివ్య సంఘటన అని సూచిస్తుంది. అగస్త్య మహర్షి ప్రాముఖ్యత ఇక్కడ ప్రత్యేకంగా రామునికి ఉపదేశం అందించడంలో ఉంది. అగస్త్యుడు ఆధ్యాత్మిక మార్గదర్శకుడిగా రాముని తత్త్వాన్ని పెంపొందించే దిశగా తీసుకువెళ్తాడు. ఆయన సందేశం రామునికి ఉన్న సందేహాలను తొలగించి, విజయానికి అవసరమైన గుణాలను అందజేస్తుంది.

***

రామ రామ మహాబాహో శృణు గుహ్యం సనాతనం|
యేన సర్వానరీన్ వత్స సమరే విజయిష్యసి||

పదచ్ఛేదం

రామ – రామ – మహాబాహో – శృణు – గుహ్యం – సనాతనం|
యేన – సర్వాన్ – అరీన్ – వత్స – సమరే – విజయిష్యసి||

ప్రతిపదార్థం

రామ రామ – ఓ రామా, ఓ రామా; **మహాబాహో** – మహాబాహువైనవాడా; **శృణు** – విను; **గుహ్యం** – రహస్యమైనది; **సనాతనం** – శాశ్వతమైనది; **యేన** – దేనితో; **సర్వాన్** – అన్ని; **అరీన్** – శత్రువులను; **వత్స** – ప్రియమైనవాడా, కుమారుడా; **సమరే** – యుద్ధంలో; **విజయిష్యసి** – జయించగలవు

తాత్పర్యం

ఓ మహాబాహువైన రామా! ఓ ప్రియమైనవాడా! నిత్యమైన ఈ రహస్యమైన ఉపదేశాన్ని విను. దీని ద్వారా యుద్ధంలో నీ శత్రువులందరినీ జయించగలవు.

వివరణ

అగస్త్య మహర్షి రామునికి గొప్ప రహస్యాన్ని వెల్లడించబోతున్నాడు. ఇది కేవలం ఒక సాధారణ ఉపదేశం కాదు, ఇది శాశ్వతమైన జ్ఞానం. యుద్ధంలో విజయాన్ని సాధించడానికి శారీరక శక్తి మాత్రమే కాకుండా, ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం కూడా అత్యవసరం. అగస్త్యుడు రాముడిని శ్రద్ధగా వినమని ప్రోత్సహిస్తూ, అతనికి ఈ గొప్ప ఉపదేశాన్ని అందజేయబోతున్నాడు.

***

ఆదిత్యహృదయం పుణ్యం సర్వశత్రువినాశనం।
జయావహం జపేన్నిత్యం అక్షయ్యం పరమం శివం॥

పదచ్ఛేదం

ఆదిత్యహృదయం – పుణ్యం – సర్వశత్రువినాశనం|
జయావహం – జపేత్ – నిత్యం – అక్షయ్యం – పరమం – శివం||

ప్రతిపదార్థం

ఆదిత్యహృదయం – సూర్యుని తత్త్వం, పవిత్రమైన మంత్రం; **పుణ్యం** – పవిత్రమైనది; **సర్వశత్రువినాశనం** – అన్ని శత్రువులను నశింపజేయగలది; **జయావహం** – విజయాన్ని ప్రసాదించేది; **జపేత్** – జపించాలి; **నిత్యం** – నిత్యం, ప్రతి రోజు; **అక్షయ్యం** – నశించని, శాశ్వతమైన; **పరమం** – అత్యున్నతమైన; **శివం –** మంగళకరమైనది

తాత్పర్యం

ఈ పవిత్రమైన ఆదిత్యహృదయ స్తోత్రం అన్ని శత్రువులను నశింపజేసే శక్తిని కలిగి ఉంది. దీనిని నిత్యం జపిస్తే, ఇది అపరిమితమైన, శాశ్వతమైన మరియు పరమ మంగళదాయకమైన ఫలితాలను ఇస్తుంది.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో ఆదిత్యహృదయ స్తోత్రం యొక్క మహత్యాన్ని వివరించబడింది. ఇది కేవలం శత్రువులను జయించడానికి మాత్రమే కాదు, మనస్సుకు శాంతిని, జీవితంలో విజయాన్ని మరియు దివ్య అనుగ్రహాన్ని కలిగించేదిగా చెప్పబడింది. దీనిని నిత్యం జపించడం ద్వారా అపారమైన ఫలితాలను పొందవచ్చు.

సర్వమంగళమాంగల్యం సర్వపాపప్రణాశనం|
చింతాశోకప్రశమనమ్ ఆయుర్వర్ధనముత్తమమ్||

పదచ్ఛేదం

సర్వమంగళమాంగల్యం – సర్వపాపప్రణాశనం|
చింతాశోకప్రశమనమ్ – ఆయుర్వర్ధనమ్ – ఉత్తమమ్||

ప్రతిపదార్థం

సర్వమంగళమాంగల్యం – సమస్త మంగళానికి మూలమైనది; **సర్వపాపప్రణాశనం** – సమస్త పాపాలను నాశనం చేసేది; **చింతాశోకప్రశమనమ్** – చింత మరియు దుఃఖాన్ని తొలగించేది; **ఆయుర్వర్ధనమ్** – ఆయుర్దాయాన్ని పెంపొందించేది; **ఉత్తమమ్** – శ్రేష్ఠమైనది

తాత్పర్యం

ఇది సమస్త మంగళానికి మూలమైనది, సమస్త పాపాలను నాశనం చేయగలది. ఇది చింత మరియు దుఃఖాన్ని తొలగించి, ఆయుర్దాయాన్ని పెంచే శ్రేష్ఠమైన మార్గం.

వివరణ

ఈ శ్లోకం ఆదిత్య హృదయం యొక్క మహిమను వివరిస్తుంది. ఇది కేవలం శత్రువులను ఓడించడానికి మాత్రమే కాకుండా, ఆత్మసాంతి, మోక్షం మరియు దీర్ఘాయువుని కలిగించే పవిత్రమైన ఉపదేశంగా

సూచించబడింది. చింతలు, దుఃఖాలు తొలగిపోయి, ఆయుర్దాయం పెరిగేలా చేసే శక్తి దీని ద్వారా సమకూరుతుంది.

***

రశ్మిమంతం సముద్యంతం దేవాసురనమస్కృతమ్।
పూజయస్వ వివస్వంతం భాస్కరం భువనేశ్వరమ్॥

పదచ్ఛేదం

రశ్మిమంతం – సముద్యంతం – దేవాసురనమస్కృతమ్।
పూజయస్వ – వివస్వంతం – భాస్కరం – భువనేశ్వరమ్॥

ప్రతిపదార్థం

రశ్మిమంతం – కిరణములను కలిగి ఉన్నవాడు; **సముద్యంతం** – ఉదయించే; **దేవాసురనమస్కృతమ్** – దేవతలు, అసురులు నమస్కారము చేసే; **పూజయస్వ** – పూజించు; **వివస్వంతం** – ప్రకాశించే సూర్యుడిని; **భాస్కరం** – కాంతిమంతుడైన; **భువనేశ్వరమ్** – లోకాల అధిపతిని

తాత్పర్యం

కిరణాలను కలిగి ఉన్న, ఉదయించే మరియు దేవతలు, అసురులు నమస్కారముచేసే ప్రకాశమంతుడైన సూర్యుడిని పూజించు. ఆయన భాస్కరుడు మరియు భువనేశ్వరుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని యొక్క మహిమను వివరిస్తుంది. సూర్యుడు కేవలం ప్రకాశాన్ని ఇచ్చేవాడు మాత్రమే కాకుండా, సమస్త జీవరాశులకు జీవనాధారమూ, ఆధ్యాత్మిక మార్గదర్శకుడునూ అవుతాడు. దేవతలకూ, అసురులకూ కూడా ఆయన పూజించదగిన వాడు. భువనేశ్వరుడైన సూర్యుని పూజించడం ద్వారా భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని పొందవచ్చు.

***

సర్వదేవాత్మకో హ్యేష తెజస్వీ రశ్మిభావనః|
ఏష దేవాసురగణాంల్లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః||

పదచ్ఛేదం

సర్వదేవాత్మకః – హి – ఏషః – తేజస్వీ – రశ్మిభావనః|
ఏషః దేవాసురగణాన్ – లోకాన్ – పాతి –గభస్తిభిః||

ప్రతిపదార్థం

సర్వదేవాత్మకః – సమస్త దేవతల ఆత్మస్వరూపుడు; **హి** – నిజముగా; **ఏషః** – ఈయన; **తేజస్వీ** – ప్రకాశవంతుడు; **రశ్మిభావనః** – కిరణాల నిలయం, కిరణాల స్ఫూర్తి కేంద్రమైన; **ఏషః** – ఈయన; **దేవాసురగణాన్** – దేవతలు, అసుర గణాలను; **లోకాన్** – లోకాలను; **పాతి** – పరిరక్షించుచున్నాడు; **గభస్తిభిః** – తన కిరణములతో

తాత్పర్యం

ఈయన సమస్త దేవతల ఆత్మస్వరూపుడు, నిజముగా ప్రకాశవంతుడు మరియు కిరణాల నిలయమైనవాడు. ఆయన తన కిరణాల ద్వారా దేవతలు, అసుర గణాలను మరియు సమస్త లోకాలను పరిరక్షిస్తున్నాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని పరమదైవిక గుణాలను వివరించుచున్నది. సూర్యుడు కేవలం ఒక గ్రహము మాత్రమే కాదు, భగవంతుని అత్యంత శక్తివంతమైన రూపము. ఆయన తన కిరణముల ద్వారా సకల ప్రపంచాలను రక్షించుచున్నాడు. దేవతలు మరియు అసురులు కూడా ఆయన యొక్క గొప్పతనాన్ని అంగీకరించుచున్నారు. "హి" అనే పదం ఈ వాక్యంలో భగవంతుని ఈ స్వభావాన్ని మరింత నొక్కి చెబుతుంది. సూర్యుడు కేవలం వెలుగును ప్రసరింపజేసే వాడు కాక, సకల జీవరాశుల పరిరక్షణ బాధ్యతను నిర్వహించేవాడు.

***

ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ శివః స్కందః ప్రజాపతిః|
మహేంద్రో ధనదః కాలో యమః సోమో హ్యపాం పతిః||

పదచ్ఛేదం

ఏషః – బ్రహ్మా – చ విష్ణుః – చ శివః – స్కందః – ప్రజాపతిః|
మహేంద్రః – ధనదః – కాలః – యమః –సోమః – హి – అపాం పతిః||

ప్రతిపదార్థం

ఏషః – ఈయన; **బ్రహ్మా** – బ్రహ్మా; **చ** – మరియు; **విష్ణుః** – విష్ణువు; **చ** – మరియు; **శివః** – శివుడు; **స్కందః** – కుమారస్వామి (సుబ్రహ్మణ్యుడు); **ప్రజాపతిః** – సృష్టి కర్త; **మహేంద్రః** – ఇంద్రుడు; **ధనదః** – కుబేరుడు; **కాలః** – సమయం (కాలదేవుడు); **యమః** – యమధర్మరాజు; **సోమః** – చంద్రుడు; **హి** – నిజముగా; **అపాం పతిః** – జల దేవత, వరుణుడు

తాత్పర్యం

ఈయన బ్రహ్మా, విష్ణు, శివుడు, స్కందుడు, ప్రజాపతి, మహేంద్రుడు, ధనదుడు, కాలము, యముడు, చంద్రుడు మరియు అపాం పతిగా ప్రసిద్ధుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని మహిమాన్వితమైన స్వరూపాన్ని వివరించుచున్నది. సూర్యుడు కేవలం వెలుగును ప్రసరింపజేసే దేవత మాత్రమే కాక, సకల దేవతా స్వరూపుడిగా విరాజిల్లుతున్నాడు. ఆయన బ్రహ్మా, విష్ణు మరియు శివుడు. స్కందుడు, ప్రజాపతి, మహేంద్రుడు, కుబేరుడు, కాలదేవుడు, యమధర్మరాజు, చంద్రుడు మరియు అపాం పతి అయిన వరుణునిగా కూడా ఆయన దర్శనమిస్తుంది. దీనివల్ల సూర్యుని సమస్త దేవతా శక్తుల మూలాధారమైన సత్యాన్ని మనం గ్రహించవచ్చు.

***

పితరో వసవః సాధ్యా హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః|
వాయుర్వహ్నిః ప్రజాప్రాణ ఋతుకర్తా ప్రభాకరః||

పదచ్ఛేదం

పితరః – వసవః – సాధ్యాః – హి – అశ్వినౌ – మరుతః – మనుః|
వాయుః – వహ్నిః – ప్రజాప్రాణః – ఋతుకర్తా – ప్రభాకరః||

ప్రతిపదార్థం

పితరః – పితృదేవతలు; **వసవః** – వసువులు; **సాధ్యాః** – సాధ్య దేవతలు; **హి** – నిజముగా; **అశ్వినౌ** – అశ్వినీదేవతలు; **మరుతః** – మారుతులు (గాలుల దేవతలు); **మనుః** – మనువు; **వాయుః** – గాలిదేవుడు; **వహ్నిః** – అగ్ని (అగ్నిదేవుడు); **ప్రజాప్రాణః** – సమస్త ప్రాణుల జీవనాధారం; **ఋతుకర్తా** – ఋతువులను ఏర్పరచేవాడు; **ప్రభాకరః** – ప్రకాశమానుడు, సూర్యుడు

తాత్పర్యం

ఈయన పితృదేవతలు, వసువులు, సాధ్య దేవతలు, అశ్వినీ దేవతలు, మారుతులు, మనువు, వాయువు, అగ్ని, సమస్త ప్రాణుల జీవాధారం, ఋతువులను ఏర్పరచేవాడు మరియు ప్రకాశించే ప్రభాకరుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని విశ్వవ్యాప్తమైన శక్తిని వివరిస్తున్నారు. ఆయన అన్ని దేవతల స్వరూపుడుగా, వేదాలలో విరాజిల్లే

ఋతువులను నియంత్రించేవాడిగా, సమస్త ప్రాణుల జీవధాతువుగా, ప్రకాశించే ప్రభాకరునిగా కీర్తించబడ్డాడు. సూర్యుడి ఆధ్యాత్మిక మరియు భౌతిక ప్రభావం సకల లోకాలపై విశదంగా ఉంది.

'సాధ్యాః' అంటే స్వర్గ లోకంలో నివసించే ప్రత్యేక దేవతా వర్గం. వీరు సాధన (తపస్సు) ద్వారా శక్తిని పొందిన మరియు విశిష్టమైన కర్మలు చేయగలిగిన దేవతలుగా వర్ణించబడతారు. వేదాలు, పురాణాలు, ఇతిహాసాలలో వీరు ధర్మాన్ని కాపాడే మరియు విశ్వాన్ని సమతుల్యం ఉంచే దేవతలుగా ప్రస్తావించబడ్డారు. ఈ శ్లోకంలో, సూర్యుడు సాధ్య దేవతల స్వరూపుడిగా కూడా పేర్కొనబడటం, ఆయన యొక్క విశ్వవ్యాప్తమైన ప్రాముఖ్యతను మరింత ప్రదర్శిస్తుంది.

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని విశ్వవ్యాప్తమైన శక్తిని వివరిస్తున్నారు. ఆయన అన్ని దేవతల స్వరూపుడుగా, వేదాలలో విరాజిల్లే ఋతువులను నియంత్రించేవాడిగా, సమస్త ప్రాణుల జీవధాతువుగా, ప్రకాశించే ప్రభాకరునిగా కీర్తించబడ్డాడు. సూర్యుడి ప్రభావం సకల లోకాలపై విశదంగా ఉంది.

***

ఆదిత్యః సవితా సూర్యః ఖగః పూషా గభస్తిమాన్|
సువర్ణసదృశో భానుర్హిరణ్యరేతా దివాకరః||

పదచ్ఛేదం

ఆదిత్యః – సవితా – సూర్యః – ఖగః – పూషా – గభస్తిమాన్|
సువర్ణసదృశః – భానుః – హిరణ్యరేతా – దివాకరః||

ప్రతిపదార్థం

ఆదిత్యః – అదితి కుమారుడైన సూర్యుడు; **సవితా** – సృష్టికర్త; **సూర్యః** – ప్రకాశమయుడైన సూర్యుడు; **ఖగః** – ఆకాశంలో సంచరించేవాడు; **పూషా** – పోషణకర్త, సమస్త జీవరాశులకు ఆహారాన్ని అందించేవాడు; **గభస్తిమాన్** – కిరణాలతో ప్రకాశించే వాడు **సువర్ణసదృశః** – బంగారం వలె తేజోమయుడైన; **భానుః** – ఉజ్వలమైన కాంతిని ప్రసరించేవాడు; **హిరణ్యరేతా** – ప్రకాశించే; తేజస్సుకు మూలమైన వాడు; **దివాకరః** – దినాన్ని కలుగజేసేవాడు

తాత్పర్యం

అదితి కుమారుడైన సూర్యుడు, ఆకాశంలో సంచరించే వాడు, సమస్త జీవరాశులను పోషించే వాడు. కిరణాలతో ప్రకాశించే, బంగారం వలె తేజోమయమైన, ఉజ్వలమైన కాంతిని ప్రసరించే భాను. ఆయన ప్రకాశించే తేజస్సుకు మూలమైన వాడు

మరియు దినాన్ని కలుగజేసే దివాకరుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని విభిన్న స్వరూపాలను వివరిస్తున్నారు. సూర్యుడు కేవలం ఒక గ్రహము కాదు, భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ప్రకాశాన్ని ప్రసరించేవాడు. ఆయన సవితా అని పిలువబడతాడు, ఎందుకంటే ఆయన సమస్త జీవరాశులకు జీవస్వరూపం ఇస్తాడు. ఖగః అనే పదం సూర్యుని నిరంతర గమనాన్ని సూచిస్తుంది. పూషా అనే పదం ఆయన పోషక పాత్రను తెలియజేస్తుంది. సువర్ణసదృశః అనే పదం ఆయన ఉజ్వల ప్రకాశాన్ని తెలియజేస్తుంది. హిరణ్యరేతా అనే పదం ఆయన సృష్టికి మూలమైనదిగా

తెలియజేస్తుంది. చివరగా, దివాకరః అనే పదం సూర్యుడి కాలనిర్ణయక పాత్రను తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుడు భౌతికంగా మరియు ఆధ్యాత్మికంగా సమస్త జగత్తును ప్రభావితం చేస్తాడు.

***

హరిదశ్వః సహస్రార్చిః సప్తసప్తిర్మరీచిమాన్।
తిమిరోన్మథనః శంభుస్త్వష్టా మార్తాండ అంశుమాన్॥

పదచ్ఛేదం

హరిదశ్వః – సహస్రార్చిః – సప్తసప్తిః – మరీచిమాన్।
తిమిరోన్మథనః – శంభుః – త్వష్టా – మార్థాండః – అంశుమాన్॥

ప్రతిపదార్థం

హరిదశ్వః – హరితవర్ణం (బంగారు రంగు) కలిగిన గుర్రాలను కలిగి ఉన్నవాడు; **సహస్రార్చిః** – వేల కిరణాల ప్రకాశాన్ని కలిగి ఉన్నవాడు; **సప్తసప్తిః** – ఏడు గుర్రాలను కలిగి ఉన్నవాడు; **మరీచిమాన్** – కిరణాలతో దివ్యంగా వెలుగుతుండే వాడు; **తిమిరోన్మథనః** – అంధకారాన్ని తొలగించే వాడు; **శంభుః** – శుభాన్ని కలిగించే వాడు; **త్వష్టా** – విశ్వాన్ని ఆవరించి ఉన్నవాడు, సమస్త సృష్టిని రూపొందించే వాడు; **మార్థాండః** – తేజస్సుతో ఉజ్వలంగా ఉండే సూర్యుడు; **అంశుమాన్** – కిరణాలను ప్రసరించే వాడు

తాత్పర్యం

సూర్యుడు హరితవర్ణపు గుర్రాలను కలిగి ఉన్నవాడు, వేల కిరణాల ప్రకాశాన్ని కలిగి ఉన్నాడు, ఏడు గుర్రాలను యుక్తంగా నడిపే వాడు. ఆయన కిరణాలతో వెలుగుతుండే దేవత, అంధకారాన్ని తొలగించేవాడు, శుభాన్ని ప్రసాదించే వాడు. విశ్వాన్ని రూపొందించే, తన తేజస్సుతో ప్రకాశించే, కిరణాలను ప్రసరించే తేజోమయుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని మహిమను మరింత విస్తృతంగా వివరిస్తుంది. సూర్యుడు తన వెనుక వేల కిరణాలను కలిగి ఉండే ప్రకాశవంతుడు. ఆయన రథాన్ని ఏడు గుర్రాలు లాగుతాయి. ఆయన కిరణాల వెలుగుతో చీకట్లను తొలగిస్తాడు, శుభాన్ని ప్రసాదిస్తాడు. ఈ శ్లోకంలో త్వష్టా అనే పదం విశ్వ నిర్మాణంలో సూర్యుని పాత్రను సూచిస్తుంది. త్వష్టా అనే పదం త్వక్ష్ ధాతువు నుండి ఉద్భవించింది. దీని అర్థం "నిర్మాణాన్ని స్వరూపం ఇచ్చేవాడు". సకల సృష్టికి మూలకారకుడు, భౌతిక ప్రపంచాన్ని ఆవిష్కరించేవాడు, విశ్వ నిర్మాణ కర్త. సకల సృష్టికి మూలకారకుడు, భౌతిక ప్రపంచాన్ని ఆవిష్కరించేవాడు, విశ్వ నిర్మాణ కర్త. మార్థాండః అనే పదం ఆయన అపారమైన తేజస్సును తెలియజేస్తుంది. సూర్యుడు భౌతికంగా, ఆధ్యాత్మికంగా జీవరాశులకు వెలుగు మరియు జీవన శక్తిని అందించే మూలాధారుడు.

***

హిరణ్యగర్భః శిశిరస్తపనో భాస్కరో రవిః|
అగ్నిగర్భోఽదితేః పుత్రః శంఖః శిశిరనాశనః||

పదచ్ఛేదం

హిరణ్యగర్భః – శిశిరః – తపనః – భాస్కరః – రవిః|
అగ్నిగర్భః – అదితేః పుత్రః – శంఖః – శిశిరనాశనః||

ప్రతిపదార్థం

హిరణ్యగర్భః – సువర్ణరూపుడైన, సృష్టికి మూలమైనవాడు; **శిశిరః** – చల్లదనాన్ని తొలగించేవాడు; **తపనః** – వేడిని ప్రసరించేవాడు; **భాస్కరః** – కాంతిని ప్రసరించే వాడు; **రవిః** – ప్రకాశించే సూర్యుడు; **అగ్నిగర్భః** – తేజస్సును తనలో ఉంచుకున్నవాడు; **అదితేః పుత్రః** – అదితి కుమారుడైన వాడు; **శంఖః** – శుభప్రదుడు; **శిశిరనాశనః** – శీతాకాలాన్ని తొలగించేవాడు

తాత్పర్యం

సూర్యుడు హిరణ్యగర్భుడు, తేజస్సుతో ప్రకాశించే వాడు, చల్లదనాన్ని తొలగించి వేడి ప్రసరించే తపనుడు. ఆయన భాస్కరుడు, ప్రకాశించే రవి, తనలోనే అగ్ని శక్తిని ఉంచుకున్న అగ్నిగర్భుడు. అదితి కుమారుడు, శుభప్రదుడు, చలిని తొలగించే శిశిరనాశనుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని మణిదీపతుల్యమైన ప్రకాశాన్ని, అతని శక్తిని వివరించేది. హిరణ్యగర్భః అనగా సర్వసృష్టికి మూలమైన శక్తి, ఆధ్యాత్మికంగా, భౌతికంగా సూర్యుని మహిమను తెలియజేయడానికి ఉపయోగపడే పదం. తపనః అనే పదం

సూర్యుని శక్తిని సూచిస్తుంది, ఇది వేడిని ప్రసరించి ప్రాణుల జీవనాధారంగా ఉంటుంది. అగ్నిగర్భః అనే పదం, సూర్యుని అంతరంగంలో తేజస్సును ఉంచుకున్న శక్తిగా పేర్కొంటుంది. అదితి కుమారుడైన సూర్యుడు సమస్త జీవరాశుల కోసం వెలుగుని మరియు శక్తిని ప్రసరించేవాడు. శిశిరనాశనః అనే పదం ఆయన చల్లదనాన్ని తొలగించి వేడి ప్రసరించే శక్తిని తెలియజేస్తుంది.

సూర్యుడు కేవలం ప్రకాశించే దేవత మాత్రమే కాక, సృష్టిని ముందుకు నడిపే మూలశక్తిగా కూడా చెప్పబడతాడు.

***

వ్యోమనాథస్తమోభేది ఋగ్యజుఃసామపారగః|
ఘనవృష్టిరపాం మిత్రో వింధ్యవీథీప్లవంగమః||

పదచ్ఛేదం

వ్యోమనాథః – తమోభేది – ఋక్ – యజుః – సామ – పారగః|
ఘనవృష్టిః – అపాం మిత్రః – వింధ్యవీథీ – ప్లవంగమః||

ప్రతిపదార్థం

వ్యోమనాథః – ఆకాశానికి అధిపతి, వ్యోమేశ్వరుడు; **తమోభేది** – చీకట్లను నశింపజేసేవాడు; **ఋగ్యజుఃసామపారగః** – ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదాలలో పరిజ్ఞానాన్ని కలిగి ఉన్నవాడు; **ఘనవృష్టిః** – మేఘజలధారలను కురిపించేవాడు; **అపాం మిత్రః** – జలముల అనుకూలకర్త, సముద్ర మిత్రుడు; **వింధ్యవీథీప్లవంగమః** – వింధ్య పర్వతాన్ని దాటి ప్రయాణించేవాడు

తాత్పర్యం

ఆకాశానికి అధిపతి అయిన సూర్యుడు చీకట్లను నశింపజేసే శక్తిని కలిగి ఉన్నాడు. ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదాలలో పరిపూర్ణమైన జ్ఞానాన్ని కలిగి ఉన్నవాడు. ఆయన మేఘజలధారలను కురిపించేవాడు, జల సంపదకు మిత్రుడైన వాడు, వింధ్య పర్వతాన్ని దాటి నిరంతరం ప్రయాణించే వాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని విశ్వవ్యాప్తమైన ప్రభావాన్ని వివరిస్తుంది. వ్యోమనాథః అనే పదం ఆయన ఆకాశానికి అధిపతి అయిన మహత్తును తెలియజేస్తుంది. తమోభేది అనే పదం చీకట్లను తొలగించి, సూర్యుని కిరణాలతో అజ్ఞానాన్ని మరియు భౌతిక చీకట్లను నశింపజేసే స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఋగ్యజుఃసామపారగః అనే పదం సూర్యుడు వేద జ్ఞానాన్ని పూర్తిగా గ్రహించిన శక్తిగా ఉన్నాడని సూచిస్తుంది. ఘనవృష్టిః అనే పదం మేఘాలకు కదలికనిచ్చి వర్షాన్ని కురిపించే సూర్యుని గుణాన్ని తెలియజేస్తుంది. వింధ్యవీథీప్లవంగమః అనే పదం సూర్యుడు వింధ్య పర్వతాన్ని దాటి తన మార్గంలో నిరంతరం ప్రయాణించే వాడని సూచిస్తుంది, ఇది సూర్యుని నిరంతర కదలికను వివరించే భౌతిక లక్షణంగా చెప్పబడుతుంది.

***

ఆతపీ మండలీ మృత్యుః పింగలః సర్వతాపనః|
కవిర్విశ్వో మహాతేజాః రక్తః సర్వభవోద్భవః||

పదచ్ఛేదం

ఆతపీ – మండలీ – మృత్యుః – పింగలః – సర్వతాపనః|
కవిః విశ్వః – మహాతేజాః – రక్తః – సర్వభవోద్భవః||

ప్రతిపదార్థం

ఆతపీ – వేడిని ప్రసరించేవాడు; **మండలీ** – పరిపూర్ణ చక్రాకారుడైన; **మృత్యుః** – సమస్త చైతన్యానికి నాశనకారకుడైన; **పింగలః** – తెల్లటి మరియు ఎరుపు రంగుల సమ్మేళనంతో మెరిసే వాడు; **సర్వతాపనః** – సమస్త లోకాలలో వేడిని ప్రసరించేవాడు; **కవిః** – సర్వజ్ఞుడు, అంతర్యామి; **విశ్వః** – విశ్వవ్యాప్తుడైన; **మహాతేజాః** – అపారమైన తేజస్సుతో కూడినవాడు; **రక్తః** – ఎర్రని కాంతిని ప్రసరించేవాడు; **సర్వభవోద్భవః** – సమస్త సృష్టికి మూలమైనవాడు

తాత్పర్యం

సూర్యుడు వేడిని ప్రసరించేవాడు, పరిపూర్ణ చక్రాకారుడైన మహత్తరుడు. ఆయన మృత్యువు వంటి శక్తి కలిగి ఉన్నాడు, తెలుపు మరియు ఎరుపు రంగుల సమ్మేళనంతో మెరుస్తూ, సమస్త లోకాలలో వేడిని ప్రసరించేవాడు. ఆయన సర్వజ్ఞుడు, విశ్వవ్యాప్తుడు, అపారమైన తేజస్సుతో కూడినవాడు. ఎర్రని కాంతిని ప్రసరించేవాడు, సమస్త సృష్టికి మూలమైనవాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని మరిన్ని విశేష గుణాలను తెలియజేస్తుంది. ఆతపీ అనే పదం సూర్యుని వేడిని ప్రసరించే స్వభావాన్ని సూచిస్తుంది, ఇది భౌతిక ప్రపంచంలో వాతావరణ మార్పులకు మూలంగా ఉంటుంది. మృత్యుః అనే పదం సమస్త చైతన్యానికి ఒక నాశనకారక రూపాన్ని సూచిస్తుంది, అంటే సూర్యుని శక్తి జీవ చక్రాన్ని నిర్దేశిస్తుంది. పింగలః అనే పదం సూర్యుని రంగును తెలియజేస్తుంది, ఇది తెలుపు మరియు ఎరుపు రంగుల మిశ్రమంగా కనిపిస్తుంది. కవిః అనే పదం సూర్యుని అంతర్యామి, సర్వజ్ఞతను సూచిస్తుంది. సర్వతాపనః అనే పదం లోకాలకు అవసరమైన తాపాన్ని అందించే శక్తిని సూచిస్తుంది. సర్వభవోద్భవః అనే పదం సమస్త సృష్టికి మూలమైన శక్తిగా సూర్యుని సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుడు భౌతికంగా మరియు ఆధ్యాత్మికంగా సమస్త జగత్తును ప్రభావితం చేస్తాడు.

***

నక్షత్రగ్రహతారాణామధిపో విశ్వభావనః|
తేజసామపి తేజస్వీ ద్వాదశాత్మన్ నమోఽస్తు తే||

పదచ్ఛేదం

నక్షత్ర – గ్రహ – తారాణాం – అధిపః – విశ్వ – భావనః|
తేజసాం – అపి – తేజస్వీ – ద్వాదశాత్మన్ – నమః – అస్తు – తే||

ప్రతిపదార్థం

నక్షత్రగ్రహతారాణాం – నక్షత్రాలు, గ్రహాలు, తారలపై అధికారం కలిగినవాడు; **అధిపః** – ప్రభువు, అధిపతి; **విశ్వభావనః** – విశ్వాన్ని పరిపాలించే వాడు, విశ్వసృష్టికర్త; **తేజసాం అపి తేజస్వీ** – అన్ని ప్రకాశించే వస్తువుల కంటే అధిక ప్రకాశాన్ని కలిగినవాడు; **ద్వాదశాత్మన్** – పన్నెండు రూపాలు కలిగినవాడు (ద్వాదశ ఆదిత్యులలో ఒకరు); **నమః అస్తు తే** – నీకు నమస్కారం

తాత్పర్యం

సూర్యుడు నక్షత్రాలు, గ్రహాలు, తారల అధిపతి. విశ్వాన్ని పరిపాలించే విశ్వసృష్టికర్త. ఆయన సమస్త ప్రకాశించే వస్తువుల కంటే ఎక్కువ తేజస్సుతో మెరుస్తాడు. పన్నెండు రూపాలను కలిగిన సూర్యదేవుడికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని విశ్వవ్యాప్త ప్రభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. నక్షత్రగ్రహతారాణాం అధిపః అనే పదబంధం ద్వారా సూర్యుడు ఖగోళ శాస్త్రంలో మరియు ఆధ్యాత్మిక లోకంలో ప్రధానమైన శక్తిగా ఉన్నాడని తెలియజేస్తుంది. విశ్వభావనః అనే పదం సూర్యుడిని విశ్వ సృష్టికి మూలంగా, జీవం ప్రసాదించే శక్తిగా సూచిస్తుంది. తేజసాం అపి తేజస్వీ అనే పదబంధం ద్వారా ఆయన సమస్త ప్రకాశించే వస్తువులకంటే అధిక తేజస్సుతో ప్రకాశిస్తాడని తెలియజేస్తుంది. ద్వాదశాత్మన్ అనే పదం సూర్యుడిని ద్వాదశ ఆదిత్యులలో ఒకరుగా సూచిస్తుంది, ఇది సూర్యుని పన్నెండు మాసాలలో విభజనను సూచిస్తుంది.

ద్వాదశ ఆదిత్యులు అంటే పన్నెండు రూపాలలో వెలసిన సూర్య దేవుడు. వీరు ధాతా, మిత్ర, అర్యమన్, శక్ర, వరుణ, అంస, భగ, వివస్వాన్, పూషా, సవితా,త్వష్టా, మరియు విష్ణు. వీరు కాలచక్రాన్ని నియంత్రించి, వేదాల్లో గొప్ప స్థానం కలిగి ఉన్నారు. ప్రతి ఆదిత్యుడు సంవత్సరంలోని ఒక్కో నెలను, అలాగే సూర్యుని వివిధ స్వభావాలను ప్రతిబింబిస్తాడు. ఈ ద్వాదశ ఆదిత్యులను ఉపాసించడం ద్వారా ఆరోగ్యం, శ్రేయస్సు, ధనం, మరియు జ్ఞానం లభిస్తాయని మన పురాణాలు చెబుతున్నాయి.

ఈ విధంగా, సూర్యుడు భౌతికంగా, ఆధ్యాత్మికంగా విశ్వాన్ని ప్రభావితం చేసే ప్రధాన శక్తిగా కీర్తించబడుతున్నాడు.

***

నమః పూర్వాయ గిరయే పశ్చిమాయాద్రయే నమః|
జ్యోతిర్గణానాం పతయే దినాధిపతయే నమః||

పదచ్ఛేదం

నమః – పూర్వాయ – గిరయే – పశ్చిమాయ – ఆద్రయే – నమః|
జ్యోతిర్గణానాం – పతయే – దినాధిపతయే – నమః||

ప్రతిపదార్థం

నమః – నమస్కారం; **పూర్వాయ** – తూర్పు దిశకు; **గిరయే** – పర్వతానికి; **పశ్చిమాయ** – పడమటి దిశకు; **ఆద్రయే** – పర్వతానికి; **జ్యోతిర్గణానాం** – ప్రకాశించే గ్రహ సమూహానికి; **పతయే** – అధిపతికి; **దినాధిపతయే** – దినానికి అధిపతి అయిన వానికి; **నమః** – నమస్కారం

తాత్పర్యం

తూర్పు పర్వతానికి నమస్కారం, పడమటి పర్వతానికి నమస్కారం. గ్రహ సమూహానికి అధిపతికి, దినాధిపతికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని భౌతిక ప్రయాణాన్ని మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని వివరించబడింది. పూర్వాయ గిరయే మరియు పశ్చిమాయాద్రయే అనే పదాలు సూర్యోదయం మరియు సూర్యాస్తమయానికి సంకేతంగా నిలుస్తాయి. ఇది సూర్యుడు తూర్పు దిశ నుండి ఉదయించి, పడమటి దిశలో అస్తమించడాన్ని సూచిస్తుంది. జ్యోతిర్గణానాం పతయే అనే పదబంధం సూర్యుడిని నక్షత్ర సమూహాల అధిపతిగా పేర్కొంటుంది, ఎందుకంటే ఆయన గ్రహాలకు వెలుగు ప్రసాదించే ప్రధాన శక్తి. దినాధిపతయే అనే పదం సూర్యుడు కాల నిర్ణయానికి అధిపతి అని తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుని ప్రకృతి మరియు కాలచక్ర పరిపాలనలో అతని ప్రాముఖ్యతను ఈ శ్లోకం ద్వారా వెల్లడిస్తుంది.

***

జయాయ జయభద్రాయ హర్యశ్వాయ నమో నమః|
నమో నమః సహస్రాంశో ఆదిత్యాయ నమో నమః||

పదచ్ఛేదం

జయాయ – జయభద్రాయ – హర్యశ్వాయ – నమః – నమః|
నమః – నమః – సహస్రాంశః – ఆదిత్యాయ – నమః – నమః||

ప్రతిపదార్థం

జయాయ – విజయాన్ని ప్రసాదించేవాడికి; **జయభద్రాయ** – శుభవిజయాన్ని ప్రసాదించేవాడికి; **హర్యశ్వాయ** – హరితవర్ణపు (పచ్చ రంగు) గుర్రాలను కలిగి ఉన్నవాడికి; **నమో నమః** – నమస్కారం, మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం; **సహస్రాంశో** – వేల కిరణాల ద్వారా ప్రకాశించేవాడికి; **ఆదిత్యాయ** – ఆదితి కుమారుడైన సూర్యునికి; **నమో నమః** – నమస్కారం, మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం

తాత్పర్యం

విజయాన్ని ప్రసాదించేవాడికి, శుభవిజయాన్ని కలిగించేవాడికి నమస్కారం. హరితవర్ణపు గుర్రాలను కలిగి ఉన్న సూర్యునికి మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం. వేల కిరణాలతో ప్రకాశించే, ఆదితి కుమారుడైన సూర్యునికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని మహిమను వరుసగా ప్రణామం చేస్తూ వివరించబడింది. జయాయ అనే పదం సూర్యుని విజయానికి కారకుడిగా పేర్కొంటుంది, అంటే ఆధ్యాత్మిక మరియు భౌతిక విజయాలను ప్రసాదించే శక్తిగా ఉన్నాడు. జయభద్రాయ అనే పదం ద్వారా విజయానికి మంగళకరతను తెలియజేస్తుంది. హర్యశ్వాయ అనే పదం ఆయన పచ్చ రంగు గుర్రాలను కలిగి ఉన్నవాడిగా పేర్కొంటుంది. హరితవర్ణపు గుర్రాలు అనేవి ప్రతీకాత్మకంగా, ఆధ్యాత్మిక శక్తిని, వేగాన్ని, మరియు దివ్య ప్రభావాన్ని తెలియజేస్తాయి, కానీ అవి నిజంగా పచ్చని రంగులో ఉండవు.

సహస్రాంశో అనే పదం సూర్యుని అపారమైన కిరణశక్తిని సూచిస్తుంది. చివరిగా, ఆదిత్యాయ అనే పదం ద్వారా ఆయన ఆదితి కుమారుడిగా, దేవతలలో ముఖ్యుడిగా ఉన్నాడని పేర్కొనబడింది. ఈ విధంగా, సూర్యుని మహిమను మరింత ఉద్ధరించి ఈ శ్లోకం వర్ణిస్తుంది.

***

నమ ఉగ్రాయ వీరాయ సారంగాయ నమో నమః|
నమః పద్మప్రబోధాయ మార్తాండాయ నమో నమః||

పదచ్ఛేదం

నమః – ఉగ్రాయ – వీరాయ – సారంగాయ – నమః – నమః|
నమః – పద్మప్రబోధాయ – మార్థాండాయ – నమః – నమః||

ప్రతిపదార్థం

నమః – నమస్కారం; **ఉగ్రాయ** – ఉగ్ర స్వరూపుడైన; **వీరాయ** – పరాక్రమశీలుడైన; **సారంగాయ** – సకల ప్రాణులకు రక్షకుడైన; **నమో నమః** – మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం; **పద్మప్రబోధాయ** – కమలాలను వికసింపజేసేవాడికి; **మార్టాండాయ** – ప్రకాశించే, మండించే సూర్యునికి; **నమో నమః** – మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం

తాత్పర్యం

ఉగ్ర స్వరూపుడైన, పరాక్రమశీలుడైన, సకల ప్రాణులకు రక్షకుడైన సూర్యునికి మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం. కమలాలను వికసింపజేసే, మండించే సూర్యునికి మళ్లీ మళ్లీ నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని మరిన్ని విశేష గుణాలు వివరించబడతాయి. ఉగ్రాయ అనే పదం ఆయన శక్తిని, అపారమైన తేజస్సును తెలియజేస్తుంది. వీరాయ అనే పదం ఆయన పరాక్రమాన్ని, నిస్సహాయులకు రక్షకుడైన తత్త్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. సారంగాయ అనే పదం ద్వారా ఆయన సకల జీవరాశులకు పోషకుడుగా ఉన్నదాన్ని సూచించబడుతుంది. పద్మప్రబోధాయ అనే పదం ఆయన ఉదయించే వేళలో కమలాలను వికసింపజేసే శక్తిని తెలియజేస్తుంది. మార్తాండాయ అనే పదం ఆయన మండే ప్రకాశాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుని భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ప్రభావాన్ని ఈ శ్లోకం ప్రతిబింబిస్తుంది.

***

బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ సూర్యాయాదిత్యవర్చసే।
భాస్వతే సర్వభక్షాయ రౌద్రాయ వపుషే నమః॥

పదచ్ఛేదం

బ్రహ్మ– ఈశాన – అచ్యుత – ఈశాయ – సూర్యాయ – ఆదిత్యవర్చసే।
భాస్వతే – సర్వభక్షాయ – రౌద్రాయ – వపుషే – నమః॥

ప్రతిపదార్థం

బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ – బ్రహ్మ, ఈశాన (జ్ఞానస్వరూపమైన శివుడు), అచ్యుత (విష్ణువు), మరియు ఈశాయ (పరిపాలకుడైన పరమేశ్వరుడికి) స్వరూపుడైన వానికి; **సూర్యాయ** – సూర్యునికి; **ఆదిత్యవర్చసే** – ఆదిత్యుడి తేజస్సును కలిగి ఉన్నవానికి భాస్వతే – ప్రకాశవంతమైన వానికి; **సర్వభక్షాయ** – సమస్తమును గ్రహించేవానికి; **రౌద్రాయ** – రౌద్ర స్వరూపుడైన వానికి; **వపుషే** – శక్తివంతమైన దేహం కలిగిన వానికి; **నమః** – నమస్కారం

తాత్పర్యం

బ్రహ్మ, ఈశాన (శివుడు), మరియు అచ్యుత (విష్ణువు) స్వరూపమైన సూర్యునికి నమస్కారం. ఆదిత్యుడి తేజస్సుతో ప్రకాశించే సూర్యునికి నమస్కారం. సమస్తాన్ని గ్రహించగల శక్తివంతుడైన రౌద్ర స్వరూపున్న వానికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని దైవిక గుణాలను విశదపరుస్తుంది. బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ అనే పదం ఆయన మూడు ప్రధాన దేవతల స్వరూపాన్ని కలిగి ఉన్నదాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ పదంలో శివుని రెండు స్వరూపాలు – జ్ఞానస్వరూపం (ఈశాన) మరియు పరిపాలక స్వరూపం (ఈశా/ఈశాయ) – ఉల్లేఖించబడ్డాయి. ఇది శివుని ద్వంద్వ స్వభావాన్ని తెలియజేయడమే లక్ష్యం. ఆదిత్యవర్చసే అనే పదం ఆయన అపారమైన తేజస్సును తెలియజేస్తుంది. సర్వభక్షాయ అనే పదం ఆయన సమస్తాన్ని గ్రహించే స్వభావాన్ని (అన్నిరకాల శక్తులను కలిగి ఉన్నదాన్ని) సూచిస్తుంది. రౌద్రాయ

అనే పదం సూర్యుని ఉగ్రరూపాన్ని, కర్మఫలాలను అనుసరించి శిక్షించే స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. వపుషే అనే పదం ఆయన శక్తివంతమైన రూపాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుని సర్వశక్తిమంతుడిగా మరియు విశ్వ పాలకుడిగా ఈ శ్లోకం వివరించబడుతుంది.

***

తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ శత్రుఘ్నాయామితాత్మనే।
కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాం పతయే నమః॥

పదచ్ఛేదం

తమోఘ్నాయ – హిమఘ్నాయ – శత్రుఘ్నాయ – అమితాత్మనే।
కృతఘ్నఘ్నాయ – దేవాయ – జ్యోతిషాం – పతయే – నమః॥

ప్రతిపదార్థం

తమోఘ్నాయ – చీకట్లు తొలగించేవాడికి; **హిమఘ్నాయ** – మంచును హరించే వాడికి; **శత్రుఘ్నాయ** – శత్రువులను నాశనం చేసే వాడికి; **అమితాత్మనే** – అపరిమితమైన ఆత్మస్వరూపుడైన వాడికి; **కృతఘ్నఘ్నాయ** – కృతఘ్నత (కృతజ్ఞత లేనిది)ను నాశనం చేసేవాడికి; **దేవాయ** – దేవతలలో ప్రధానుడైనవానికి; **జ్యోతిషాం పతయే** – ప్రకాశించే వస్తువులకు అధిపతిగా ఉన్నవానికి; నమః – నమస్కారం

తాత్పర్యం

చీకట్లను తొలగించేవాడికి, మంచును హరించేవాడికి, శత్రువులను నాశనం చేసేవాడికి నమస్కారం. అపరిమితమైన ఆత్మస్వరూపుడైన, కృతఘ్నుతను నాశనం చేసేవాడైన దేవతా స్వరూపుడైనవానికి, ప్రకాశించే వస్తువుల అధిపతిగా ఉన్నవానికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని మహిమను మరింతగా తెలియజేస్తుంది. తమోఘ్నాయ అనే పదం సూర్యుడు భౌతికంగా మరియు ఆధ్యాత్మికంగా చీకట్లను తొలగించేవాడని సూచిస్తుంది. హిమఘ్నాయ అనే పదం ఆయన మంచును మరియు చలిని నివారించేవాడిగా తెలిపుతుంది. శత్రుఘ్నాయ అనే పదం సూర్యుని శత్రువులను నాశనం చేయగల శక్తిగా పేర్కొంటుంది. అమితాత్మనే అనే పదం ఆయన అపరిమితమైన శక్తిని కలిగి ఉన్నవాడిగా సూచిస్తుంది. కృతఘ్నఘ్నాయ అనే పదం కృతజ్ఞత లేని మనస్తత్వాన్ని (దుష్టతత్వాన్ని) నాశనం చేసే స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. జ్యోతిషాం పతయే అనే పదం సూర్యుడు సమస్త ప్రకాశించే వస్తువులకు అధిపతిగా ఉన్న వాడని తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుడు భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక, మరియు నీతినిబద్ధమైన శక్తిగా ఈ శ్లోకంలో వర్ణించబడుతున్నాడు.

***

తప్తచామీకరాభాయ వహ్నయే విశ్వకర్మణే।
నమస్తమోఽభినిఘ్నాయ రుచయే లోకసాక్షిణే॥

పదచ్ఛేదం

తప్త – చామీకరాభాయ – వహ్నయే – విశ్వకర్మణే|
నమః – తమః – అభినిఘ్నాయ – రుచయే – లోకసాక్షిణే||

ప్రతిపదార్థం

తప్తచామీకరాభాయ – తప్త (తాపంతో వేడెక్కిన) + చామీకర (సువర్ణం, బంగారం) + ఆభాయ (కాంతి) – వేడెక్కిన బంగారం వలె ప్రకాశించే వానికి; **వహ్నయే** – అగ్నిస్వరూపుడైనవానికి; **విశ్వకర్మణే** – విశ్వాన్ని సృష్టించే సూత్రధారుడైనవానికి; **నమః** – నమస్కారం; **తమః – అభినిఘ్నాయ** – తమస్ (చీకటి, అజ్ఞానం) + అభి (పూర్తిగా, ప్రబలంగా) + నిఘ్న (నాశనం చేసే) – చీకట్లను పూర్తిగా, శక్తివంతంగా నాశనం చేసేవాడికి; **రుచయే** – ప్రకాశవంతుడైన వాడికి; **లోకసాక్షిణే** – సమస్త లోకాలకి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యుడైనవానికి

తాత్పర్యం

తపించిన బంగారపు రంగును కలిగి ఉన్న, అగ్ని స్వరూపుడైన, విశ్వ సృష్టికి మూలమైన సూర్యునికి నమస్కారం. చీకట్లను పూర్తిగా తొలగించేవాడికి, ప్రకాశవంతుడైన వాడికి, సమస్త లోకాలకు ప్రత్యక్ష సాక్ష్యుడైన సూర్యునికి నమస్కారం.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని మెరుపు, విశ్వ నిర్మాణంలో ఆయన పాత్ర, మరియు లోకాలపై ఆయన ప్రభావాన్ని వివరించబడింది.

తప్తచామీకరాభాయ అనే పదం సూర్యుని బంగారు వర్ణపు ప్రకాశాన్ని సూచిస్తుంది. వహ్నాయే అనే పదం ఆయన అగ్ని స్వరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది. విశ్వకర్మణే అనే పదం సూర్యుడు విశ్వ నిర్మాణకర్తగా ఉన్నదాన్ని తెలియజేస్తుంది. తమోఽభినిఘ్నాయ అనే పదం చీకట్లను పూర్తిగా తొలగించే శక్తిగా సూర్యున్ని సూచిస్తుంది. రుచయే అనే పదం ఆయన కాంతి స్వరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది. లోకసాక్షిణే అనే పదం సమస్త ప్రపంచానికి ప్రత్యక్షంగా సాక్షిగా ఉండే శక్తిగా సూర్యుడిని వర్ణిస్తుంది. ఈ విధంగా, ఈ శ్లోకం సూర్యుని విశ్వపాలకునిగా, నిరంతరం ప్రకాశించే భగవంతునిగా పేర్కొంటుంది.

***

నాశయత్యేష వై భూతం తదేవ సృజతి ప్రభుః|
పాయత్యేష తపత్యేష వర్షత్యేష గభస్తిభిః||

పదచ్ఛేదం

నాశయతి – ఏషః – వై భూతం – తత్ – ఏవ – సృజతి – ప్రభుః|
పాయతి – ఏషః – తపతి – ఏషః – వర్షతి – ఏషః – గభస్తిభిః||

ప్రతిపదార్థం

నాశయతి – నాశనం చేసేవాడు; **ఏషః** – ఈయన (సూర్యుడు); **వై** – నిజముగా; **భూతం** – సృష్టిలోని సమస్త జీవరాశులు; **తత్ ఏవ** – అదే (సృష్టిని); **సృజతి** – తిరిగి సృష్టించేవాడు; **ప్రభుః** – పరమాధికార కలిగిన ప్రభువు; **పాయతి** – రక్షించేవాడు; **ఏషః** – ఈయన (సూర్యుడు); **తపతి** – వేడి ప్రసరించేవాడు; **ఏషః** –

ఈయన (సూర్యుడు); **వర్షతి** – వర్షాన్ని కురిపించేవాడు; **ఏషః** – ఈయన (సూర్యుడు); **గభస్తిభిః** – తన కిరణముల ద్వారా

తాత్పర్యం

ఈయన (సూర్యుడు) భూతమంతటిని నాశనం చేయగలవాడు, అదే సృష్టిని తిరిగి రూపొందించగల పరమాధికారప్రభువు. ఈయన సర్వజీవరాశులను రక్షించేవాడు, వేడి ప్రసరించేవాడు, వర్షాన్ని కురిపించేవాడు – ఈ అన్నింటినీ తన కిరణాల ద్వారా చేయగల శక్తివంతుడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో సూర్యుని సృష్టి, స్థితి, మరియు లయమయమైన మహత్తర శక్తిని వివరిస్తారు. నాశయత్యేష వై భూతం అనే పదబంధం ప్రకృతి చక్రాన్ని సూచిస్తుంది, అంటే సూర్యుడు జీవరాశులను నాశనం చేయగలదు, అదే సమయంలో తిరిగి సృష్టించగలదు. సృజతి ప్రభుః అనే పదబంధం సూర్యుని పరిపాలనా శక్తిని సూచిస్తుంది. పాయత్యేష అనే పదం ఆయన రక్షక స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది, తపత్యేష ఆయన వేడి ప్రసారశక్తిని, వర్షత్యేష ఆయన వర్షాన్ని కలిగించే సామర్థ్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా, సూర్యుడు జగత్తును సమతుల్యం చేసేవాడు మరియు లోకాన్ని నిర్వహించేవాడు అని ఈ శ్లోకం తెలియజేస్తుంది.

***

ఏష సుప్తేషు జాగర్తి భూతేషు పరినిష్ఠితః|
ఏష ఏవాగ్నిహోత్రం చ ఫలం చైవాగ్నిహోత్రిణామ్||

పదచ్ఛేదం

ఏషః – సుప్తేషు – జాగర్తి – భూతేషు – పరినిష్ఠితః|
ఏషః – ఏవ – అగ్నిహోత్రం – చ – ఫలం – చ – ఏవ –
అగ్నిహోత్రిణాం||

ప్రతిపదార్థం

ఏషః – ఈయన (సూర్యుడు); **సుప్తేషు** – నిద్రించువారిలో; **జాగర్తి** – జాగృతమైనవాడు, నిద్రలేని వాడు; **భూతేషు** – సమస్త భూతములలో (ప్రాణులలో); **పరినిష్ఠితః** – స్థిరంగా నిలిచివున్నవాడు; **ఏషః** – ఈయన (సూర్యుడు); **ఏవ** – నిజముగా **అగ్నిహోత్రం** – అగ్నిహోత్ర యజ్ఞం; **చ** – మరియు; **ఫలం** – ఫలితము; **చ** – మరియు; **ఏవ** – నిజముగా; **అగ్నిహోత్రిణాం** – అగ్నిహోత్రం చేసే వారికి

తాత్పర్యం

ఈయన (సూర్యుడు) నిద్రించిన వారిలో కూడా జాగృతంగా ఉండేవాడు, సమస్త భూతములలో స్థిరంగా నిలిచివున్నవాడు. ఈయన యజ్ఞస్వరూపుడైన అగ్నిహోత్రం మాత్రమే కాక, అగ్నిహోత్ర యజ్ఞం చేసే వారికి లభించే ఫలితము కూడా.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని నిరంతర జాగృతత్వాన్ని మరియు యజ్ఞసంబంధిత ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తుంది. సుప్తేషు జాగర్తి అనే పదబంధం సూర్యుడు సర్వదా కార్యనిరతుడై ఉండే శక్తిగా

వర్ణించబడుతుంది, అంటే మనుష్యులు విశ్రమించినా, విశ్వ చక్రం ఆగదు. భూతేషు పరినిష్ఠితః అనే పదం సూర్యుడు సమస్త భూతములలో స్థిరంగా ఉండే జీవకారకుడని సూచిస్తుంది. అగ్నిహోత్రం చ అనే పదం ఆయన యజ్ఞస్వరూపుడని తెలియజేస్తుంది, అతడు యజ్ఞవేదిగా వ్యవహరించేవాడు. ఫలం చైవాగ్నిహోత్రిణాం అనే పదం యజ్ఞాలను ఆచరించే వారికి ఫలితాన్ని ప్రసాదించే శక్తిగా సూర్యున్ని వర్ణిస్తుంది. ఇది సూర్యుని ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను బలపరచే శ్లోకంగా చెప్పవచ్చు.

***

వేదాశ్చ క్రతవశ్చైవ క్రతూనాం ఫలమేవ చ|
యాని కృత్యాని లోకేషు సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః||

పదచ్ఛేదం

వేదాః – చ – క్రతవః – చ – ఏవ – క్రతూనాం – ఫలమ్ – ఏవ – చ|
యాని – కృత్యాని – లోకేషు – సర్వః – ఏషః – రవిః – ప్రభుః||

ప్రతిపదార్థం

వేదాః – వేదములు; **చ** – మరియు; **క్రతవః** – యజ్ఞములు, తపస్సులు; **చ** – మరియు; **ఏవ** – నిజముగా; **క్రతూనాం** – యజ్ఞములకు; **ఫలం** – ఫలితము; **ఏవ** – నిజముగా; **చ** – మరియు; **యాని** – ఏవైతే; **కృత్యాని** – చేయవలసిన కర్మలు; **లోకేషు** – లోకాలలో; **సర్వ** – సమస్త; **ఏష** – ఈయన (సూర్యుడు); **రవిః** – సూర్యుడు; **ప్రభుః** – పరమాధికార కలిగిన ప్రభువు

తాత్పర్యం

వేదములు, యజ్ఞములు, మరియు యజ్ఞములకు ఫలితముగా గలదియు సూర్యునే. లోకములలో చేయవలసిన సమస్త కర్మల అధిపతి కూడా ఈయనే.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుని వేద, యజ్ఞ, మరియు కర్మలతో సంబంధాన్ని వివరించును. వేదాశ్చ అనే పదం సూర్యుడు వేదములకు మూలమని తెలియజేస్తుంది. క్రతవశ్చ అనే పదబంధం సూర్యుని యజ్ఞముల శక్తిగా పేర్కొంటుంది. క్రతూనాం ఫలం అనే పదబంధం ఆయన యజ్ఞములకు ఫలితాన్ని ప్రసాదించేవాడని సూచిస్తుంది. యాని కృత్యాని లోకేషు అనే పదబంధం లోకాలలో చేయవలసిన ధర్మకార్యములన్నింటిని నియంత్రించేవాడు సూర్యుడని తెలియజేస్తుంది. సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః అనే పదం సూర్యుడు సమస్త కార్యాచరణల అధిపతి మరియు ప్రభువు అని తెలియజేస్తుంది.

***

(ఫలశ్రుతిః)

ఏనం ఆపత్సు కృచ్ఛ్రేషు కాంతారేషు భయేషు చ।
కీర్తయన్ పురుషః కశ్చిన్నావసీదతి రాఘవ॥

పదచ్ఛేదం

ఏనం – ఆపత్సు – కృఛ్ఛ్రేషు – కాంతారేషు – భయేషు – చ|
కీర్తయన్ – పురుషః – కశ్చిత్ – న – అవసీదతి – రాఘవ||

ప్రతిపదార్థం

ఏనం – ఈయన (సూర్యుణ్ని); **ఆపత్సు** – అపాయ సమయాలలో; **కృఛ్ఛ్రేషు** – కఠిన పరిస్థితులలో; **కాంతారేషు** – అరణ్యాలలో; **భయేషు** – భయానక సందర్భాలలో; **చ** – మరియు; **కీర్తయన్** – స్మరిస్తూ, జపిస్తూ; **పురుషః** – వ్యక్తి; **కశ్చిత్** – ఎవరైనా; **న అవసీదతి –** కష్టాలకు లోనవడదు, పతనం చెందడు; **రాఘవ** – ఓ రాఘవ (రామా)

తాత్పర్యం

ఓ రాఘవ! ఎవరైనా వ్యక్తి అపాయ సమయాలలో, కఠిన పరిస్థితులలో, అరణ్యాలలో, భయానక సందర్భాలలో సూర్యుణ్ని స్మరిస్తూ ఉంటే, అతడు ఎన్నడూ కష్టాలకు లోనవడడు లేదా పతనం చెందడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం ఆదిత్యహృదయస్తోత్రం పఠించే ఫలితాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఏనం ఆపత్సు అనే పదబంధం సూర్యుని భక్తితో జపించగలిగితే అన్ని కష్టాల నుండి రక్షణ కలుగుతుందని సూచిస్తుంది. కాంతారేషు అంటే అడవులలో లేదా భయంకర ప్రదేశాలలో ఉన్నా సూర్యుని స్మరణ కష్టాలను తొలగించగలదని

తెలియజేస్తుంది. నావసీదతి అనే పదం ద్వారా, ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించడం వల్ల ఎవరూ పతనం చెందరని, మనోధైర్యాన్ని పొందగలరని తెలియజేయబడింది. ఇది భక్తుల ధైర్యాన్ని పెంచే శ్లోకం.

***

పూజయస్వైనమేకాగ్రో దేవదేవం జగత్పతిం|
ఏతత్ త్రిగుణితం జప్త్వా యుద్ధేషు విజయిష్యసి||

పదచ్ఛేదం

పూజయస్వ – ఏనమ్ – ఏకాగ్రః – దేవదేవం – జగత్పతిం|
ఏతత్ – త్రిగుణితం – జప్త్వా – యుద్ధేషు – విజయిష్యసి||

ప్రతిపదార్థం

పూజయస్వ – పూజించు; **ఏనం** – ఈయన (సూర్యుణ్ని); **ఏకాగ్రః** – ఏకాగ్రతతో, సంపూర్ణ ధ్యానంతో; **దేవదేవం** – దేవతలలో అత్యున్నతుడైన వాడిని; **జగత్పతిం** – జగత్తునకు అధిపతిని; **ఏతత్** – ఇదే (ఆదిత్యహృదయం); **త్రిగుణితం** – మూడుసార్లు **జప్త్వా** – జపించి; **యుద్ధేషు** – యుద్ధాలలో; **విజయిష్యసి** – నీవు విజయం సాధించగలవు

తాత్పర్యం

ఏకాగ్రతతో, సంపూర్ణ ధ్యానంతో దేవదేవుడైన, జగత్తునకు అధిపతైన సూర్యుణ్ని పూజించు. ఈ (ఆదిత్యహృదయం)ను మూడుసార్లు జపించి యుద్ధాలలో విజయాన్ని సాధించగలవు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం ఆదిత్యహృదయాన్ని పఠించడం ద్వారా కలిగే విజయాన్ని తెలియజేస్తుంది. పూజయస్వైనమేకాగ్రో అనే పదబంధం భక్తి, ఏకాగ్రతతో పఠించవలసిన అవసరాన్ని సూచిస్తుంది. దేవదేవం జగత్పతిం అనే పదం సూర్యుని సర్వాధిపత్యాన్ని సూచిస్తుంది. ఏతత్ త్రిగుణితం జప్త్వా అనే పదబంధం మూడుసార్లు జపించడం ద్వారా దీని ఫలితం అనుభవించవచ్చని తెలియజేస్తుంది. యుద్ధేషు విజయిష్యసి అనే పదం ధైర్యాన్ని, విజయాన్ని కలిగించగల మహత్తును వెల్లడిస్తుంది. ఇది భక్తులు తమ కష్టకాలంలో ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించి రక్షణ పొందగలరని తెలియజేస్తుంది.

***

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో రావణం త్వం వధిష్యసి।
ఏవముక్త్వా తదాగస్త్యో జగామ చ యథాగతమ్॥

పదచ్ఛేదం

అస్మిన్ – క్షణే – మహాబాహో – రావణం – త్వం – వధిష్యసి।
ఏవమ్ – ఉక్త్వా – తత్ – అగస్త్యః – జగామ – చ – యథా – ఆగతమ్॥

ప్రతిపదార్థం

అస్మిన్ – ఈ క్షణంలో; **క్షణే** – సమయములో; **మహాబాహో** – ఓ మహాబాహువును కలవాడా! (రామా); **రావణం** – రావణుడిని **త్వం** – నీవు; **వధిష్యసి** – సంహరించగలవు; **ఏవం** – ఈ విధంగా; **ఉక్త్వా** – చెప్పి; **తదా** – అప్పుడు; **అగస్త్యః** – అగస్త్య మహర్షి; **జగామ** – వెళ్లిపోయాడు; **చ** – మరియు; **యథాగతమ్** – వచ్చిన మార్గంలోనే తిరిగి వెళ్లిపోయాడు

తాత్పర్యం

ఓ మహాబాహువును కలవాడా! (రామా), ఈ క్షణంలో నీవు రావణుడిని హతముచేయగలవు. ఈ విధంగా చెప్పి, అగస్త్య మహర్షి వచ్చిన మార్గంలోనే తిరిగి వెళ్లిపోయాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం మహర్షి అగస్త్యుని ఉపదేశాన్ని మరియు రాముడికి ఇచ్చిన ధైర్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. అస్మిన్ క్షణే అంటే వెంటనే ఫలితం దక్కుతుందని తెలియజేస్తుంది. మహాబాహో అనే పదం రాముని వీరత్వాన్ని హేళింపగా పేర్కొంటుంది. వధిష్యసి అనే పదం రావణునిపై రామునికి అఖండ విజయం లభించబోతుందని సూచిస్తుంది. ఏవముక్త్వా అనే పదబంధం ద్వారా అగస్త్య మహర్షి తన ఉపదేశాన్ని పూర్తి చేసినట్లు తెలియజేస్తుంది. జగామ చ యథాగతమ్ అంటే మహర్షి వచ్చిన మార్గంలో తిరిగి వెళ్లిపోయిన విషయాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది రామునికి గొప్ప ప్రేరణను కలిగించిన ఘట్టం.

***

ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహాతేజా నష్టశోకోఽభవత్తదా।
ధారయామాస సుప్రీతో రాఘవః ప్రయతాత్మవాన్॥

పదచ్ఛేదం

ఏతత్ – శృత్వా – మహాతేజాః – నష్ట – శోకః – అభవత్ – తదా।
ధారయామాస – సుప్రీతః – రాఘవః – ప్రయతాత్మవాన్॥

ప్రతిపదార్థం

ఏతత్ – ఇది (ఆదిత్యహృదయం); **శృత్వా** – విని; **మహాతేజా** – అపారమైన తేజస్సు కలవాడు; **నష్టశోకః** – దుఃఖాన్ని పోగొట్టుకున్నాడు; **అభవత్** – అయ్యాడు; **తదా** – అప్పుడు; **ధారయామాస** – గ్రహించాడు, స్వీకరించాడు; **సుప్రీతః** – అత్యంత సంతోషంతో; **రాఘవః** – రాఘువ కులోత్పన్నుడైన రాముడు; **ప్రయతాత్మవాన్** – సంకల్పబలంతో నిండినవాడు

తాత్పర్యం

ఈ (ఆదిత్యహృదయం)ను విని, అపారమైన తేజస్సుతో కూడిన రాముడు తన దుఃఖాన్ని పూర్తిగా పోగొట్టుకున్నాడు. అతను ఆనందభరితుడై, సంకల్పబలంతో దీన్ని గ్రహించాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం రాముడు ఆదిత్యహృదయాన్ని విన్న తర్వాత పొందిన మార్పును తెలియజేస్తుంది. నష్టశోకః అనే పదం ద్వారా అతను తన శోకాన్ని పూర్తిగా పోగొట్టుకున్నాడని తెలియజేస్తుంది.

ధారయామాస అనే పదం దీన్ని తన హృదయంలో నిలుపుకున్నాడని సూచిస్తుంది. సుప్రీతః అనే పదం అతని హృదయం ఆనందంతో నిండిపోయిందని తెలియజేస్తుంది. ప్రయతాత్మవాన్ అనే పదం రాముడు సంకల్పబలంతో యుద్ధానికి సిద్ధపడ్డాడని తెలియజేస్తుంది. ఈ శ్లోకం అతని ధైర్యాన్ని, నిర్ణయాన్ని మరియు ఉత్తేజాన్ని వివరించే ఘట్టం.

***

ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వా తు పరం హర్షమవాప్తవాన్।
త్రిరాచమ్య శుచిః భూత్వా ధనురాదాయ వీర్యవాన్॥

పదచ్ఛేదం

ఆదిత్యం – ప్రేక్ష్య – జప్త్వా తు – పరం – హర్షమ్ – అవాప్తవాన్।
త్రిః – ఆచమ్య – శుచిః – భూత్వా – ధనుః – ఆదాయ – వీర్యవాన్॥

ప్రతిపదార్థం

ఆదిత్యం – సూర్యుణ్ణి; **ప్రేక్ష్య** – చూసి; **జప్త్వా** – జపించి; **తు** – అయితే; **పరం** – అత్యున్నతమైన; **హర్షం** – ఆనందాన్ని **అవాప్తవాన్** – పొందాడు; **త్రిరాచమ్య** – మూడుసార్లు ఆచమనం చేసి; **శుచిః** – పవిత్రుడై; **భూత్వా** – మారి; **ధనుః** – తన ధనుస్సును; **ఆదాయ** – చేతపట్టుకుని; **వీర్యవాన్** – పరాక్రమ శీలుడై

తాత్పర్యం

సూర్యుణ్ణి చూసి, మంత్రాన్ని జపించి, అతిశయమైన ఆనందాన్ని పొందాడు. మూడుసార్లు ఆచమనం చేసి పవిత్రుడై, తన ధనుస్సును చేతపట్టి పరాక్రమంతో సిద్ధపడ్డాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం రాముని ధైర్యాన్ని, భక్తిని, మరియు యుద్ధానికి సిద్ధమవుతున్న తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య అనేది సూర్యుని దర్శించటంతో కలిగే పవిత్రతను సూచిస్తుంది. జప్త్వా అనే పదం ఆయన మంత్రాన్ని జపించి తన మనస్సును స్థిరపరచుకున్నాడని సూచిస్తుంది. పరం హర్షమవాప్తవాన్ అనేది ఆయన అత్యున్నతమైన ఆనందాన్ని పొందినదాన్ని తెలియజేస్తుంది. త్రిరాచమ్య శుచిః భూత్వా అనేది భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక స్వచ్ఛతకు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ధనురాదాయ వీర్యవాన్ అనేది ఆయన తన ధనుస్సును ధరిస్తూ పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నదాన్ని తెలియజేస్తుంది.

***

రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాత్మా యుద్ధాయ సముపాగమత్|
సర్వయత్నేన మహతా వధే తస్య ధృతోఽభవత్||

పదచ్ఛేదం:

రావణం – ప్రేక్ష్య – హృష్టఆత్మా – యుద్ధాయ – సముపాగమత్|
సర్వ యత్నేన – మహతా – వధే – తస్య – ధృతః – అభవత్||

ప్రతిపదార్థం

రావణం – రావణుణ్ణి; **ప్రేక్ష్య** – చూసి; **హృష్ట-ఆత్మా** – ఆనందభరితుడై; **యుద్ధాయ** – యుద్ధానికి; **సముపాగమత్** – సమీపించెను; **సర్వ-యత్నేన** – అన్ని ప్రయత్నాల ద్వారా; **మహతా** – గొప్ప; **వధే** – సంహరించేందుకు; **తస్య** – అతని; **ధృతః** – స్థిరనిశ్చయుడు; **అభవత్** – అయ్యాడు

తాత్పర్యం

రావణుణ్ణి చూచి, ఆనందభరితుడై రాముడు యుద్ధానికి సమీపించాడు. అతనిని సంహరించేందుకు అన్ని విధాలా కృత నిశ్చయుడయ్యాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకంలో, రాముడు తనంతతట తానే ధైర్యాన్ని కూడగట్టుకొని యుద్ధానికి సిద్ధపడుతున్న దృశ్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. రావణుడిని చూసిన వెంటనే, రాముడు ఆనందభరితుడై, యుద్ధం కోసం ముందుకు సాగుతాడు. ఇది కేవలం శౌర్యానికి సంకేతం మాత్రమే కాదు, ఓటమి మరియు అనిశ్చితి కారణంగా అతడిలో ఉన్న సంకోచాన్ని అధిగమించినట్టు కూడా సూచిస్తుంది. అంతేకాక, 'సర్వయత్నేన మహతా వధే తస్య ధృతోఽభవత్' అనే వాక్యంలో, అతడు రావణుని సంహరించేందుకు తనలోని అన్ని శక్తులను సమర్పించేందుకు సిద్ధమయ్యాడని తెలుస్తుంది. ఇది అతని దృఢ సంకల్పాన్ని, భయాన్ని అధిగమించగల సామర్థ్యాన్ని సూచిస్తుంది.

***

అథ రవిరవదన్నిరీక్ష్య రామం
ముదితమనాః పరమం ప్రహృష్యమాణః|
నిశిచరపతిసంఖ్యయం విదిత్వా
సురగణమధ్యగతో వచస్త్వరేతి||

పదచ్ఛేదం

అథ – రవిః – అవదత్ – నిరీక్ష్య – రామం
ముదిత – మనాః – పరం – ప్రహృష్యమాణః|
నిశిచర – పతి – సంఖ్యాయం – విదిత్వా
సురగణ – మధ్యగతః – వచః – త్వరేతి||

ప్రతిపదార్థం

అథ – ఆ తరువాత; **రవిః** – సూర్యుడు; **అవదన్** – చెప్పాడు; **నిరీక్ష్య** – చూసి; **రామం** – రాముడిని; **ముదితమనాః** – ఆనందభరితమైన మనస్సుతో; **పరమం** – అత్యంత; **ప్రహృష్యమాణః** – హర్షం పొంది; **నిశిచరపతిసంఖ్యయం** – రాక్షసాధిపతి రావణుని వినాశం; **విదిత్వా** – తెలుసుకొని; **సురగణమధ్యగతః** – దేవతల మద్యలో నిలిచినవాడు; **వచః** – మాటలు **త్వరయా** – త్వరగా; **ఇతి** – ఈ విధంగా

తాత్పర్యం

ఆ తరువాత, సూర్యుడు రాముడిని చూసి, ఆనందభరితమైన హృదయంతో పరమ హర్షాన్ని పొందాడు. రావణుని సంహారాన్ని తెలుసుకుని, దేవతల మద్యలో నిలిచి త్వరగా మాటలతో స్పందించాడు.

వివరణ

ఈ శ్లోకం సూర్యుడి ఆనందాన్ని మరియు రావణుని నాశనం ఖచ్చితంగా జరిగిపోతుందని ఆయనకు తెలిసిన విషయాన్ని తెలియజేస్తుంది. ముదితమనాః అనే పదబంధం సూర్యుడి సంతోషాన్ని సూచిస్తుంది. ప్రహృష్యమాణః అనే పదం అతను పరమోత్సాహంతో ఉన్నాడని తెలియజేస్తుంది. నిశిచరపతిసంఖ్యయం విదిత్వా అనే పదబంధం రావణుని అంతం అనివార్యమని తెలియజేస్తుంది. సురగణమధ్యగతః అనే పదం దేవతల మధ్య సూర్యుడు ఉన్నట్లు తెలియజేస్తుంది. వచస్త్వరేతి అనే పదం అతడు త్వరగా స్పందించిన విషయాన్ని తెలియజేస్తుంది.

***

ఇతి ఆదిత్యహృదయం సంపూర్ణం

***

అనువాదకుడు & వ్యాఖ్యాత

(*Translator & Commentator*)

డా. రాజీవ్ కూరపాటి ఒక వైద్యుడు, తత్త్వవేత్త, మరియు రచయిత. భారతీయ తత్త్వశాస్త్రం, వైద్యం, మరియు మానవ మనస్తత్వ శాస్త్రాల్లో అధ్యయనం చేసి, తన రచనల ద్వారా పాఠకులను ఆలోచింపజేసేలా, ఆధ్యాత్మిక ప్రయోజనాన్ని పాఠకులకు అందిస్తున్నారు.

ఈ గ్రంథంలో, **ఆదిత్యహృదయం** శ్లోకాలను పదచ్ఛేదంతో విశ్లేషించి, వాటి అర్థాలను అందించారు. సంప్రదాయ భావజాలాన్ని ఆధునిక దృష్టికోణంతో అనుసంధానం చేసి, ఆధ్యాత్మిక ప్రయోజనాన్ని అందించేలా రచనను అందించారు.

వారి ఇతర రచనలు మరియు పరిశోధనల గురించి తెలుసుకోవడానికి: www.RajeevKurapati.com

***

ఆదిత్యహృదయం

పదచ్ఛేదం, ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం, వివరణ

ఆదిత్య హృదయం — విశ్రమించిన శ్రీరామునికి యుద్ధ భూమిలో అగస్త్య ముని చెప్పిన శక్తినిచ్చే స్తోత్రం. ఈ అద్భుత స్తోత్రం, జీవిత విపత్తుల మధ్య ధైర్యం మరియు ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపుతుంది.

ఈ అనువాదంలో ప్రతి శ్లోకం సులభంగా అర్థమయ్యే విధంగా వివరించబడింది. ప్రతిరోజూ ఆదిత్య హృదయాన్ని పఠించేవారికి ఇది ఒక మార్గదర్శక పుస్తకం.

డా. రాజీవ్ కురపాటి వృత్తిరీత్యా వైద్యులు మరియు రచయిత. ఆయన సంస్కృతాన్ని అధ్యయనం చేసి, హిందూ తత్త్వ జ్ఞానాన్ని లోతుగా పరిశీలించారు. ఆయన రచనలు తత్వవిషయాలను స్పష్టంగా వివరిస్తూ, ఆధ్యాత్మిక మార్గాన్ని అన్వేషించేవారికి ఉపయోగపడేలా రూపొందించబడ్డాయి. వారి ఇతర రచనలు మరియు సమాచారం కోసం: RajeevKurapati.com

Babhuva Publication